

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Türkiye Ziraat Mühendisliği
IX. TEKNİK KONGRESİ

**BİLDİRİLER
KİTABI-2**

TARIM HAFTASI 2020

13-17 Ocak 2020

Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi

ANKARA

MEYVE VE ASMA FİDANI ÜRETİMİNDE MEVCUT DURUM VE GELECEK

Hasan ÇELİK¹ Atilla AŞKIN¹ Hurşit NALLI² Handan BÜYÜKDEMİRCİ³

ÖZET

Son beş yıllık dönemde (2014-2018) meyve fidanı üretimi %36'lık artışla 30.335.592'den 41.260.722'ye yükselmiştir. Ortalama olarak üretimin %22,0'si sertifikalı, %78,0'i standart sınıftadır. Tersine bir değişimin söz konusu olduğu asma fidancılığında ise üretim son beş yılda %50,2 azalarak 3.954.350'den 1.969.262'ye düşmüştür. Üstelik %81,3'ü aşılı, %18,7'si yerli olan üretimin tamamı standart sınıftadır.

2018 yılına ait meyve fidanı üretiminde tür bazında ilk beş sırayı ceviz (%28,9), elma (%17,6), zeytin (%9,6), badem (%8) ve kiraz (%4,6) alırken; meyve fidanı üretimi yapılan 47 il arasında ise ilk beş sırayı Balıkesir (%23,7), İzmir (%14,4), Bursa (%13,5), Isparta (%7,3) ve Hatay (%7,2) almıştır.

Tümü standart sınıfta olmak üzere, 2018 yılına ait asma fidanı üretiminin %55,0'i sofralık, %29,6'sı şaraplık-şaralık, ve %15,4'ü ise kurutmalık çeşitlere aittir. Toplam fidan üretiminde ilk dört sırayı Narince (%17,8), Superior Seedless (%11,9), Sultani (%11,2) ve Yuvarlak Çekirdeksiz (%10,5) çeşitleri almıştır. Asma fidanı üretimi yapılan 15 il arasında açık ara ilk sırayı Manisa (%50,3) alırken, onu %15,1 ile Tokat ve %14,0 ile Ankara izlemiştir.

Meyve fidan materyali üretimi, 2014-2018 döneminde %87,5 artışla 48.587.200'e ulaşmış, materyal tipine göre sıralama, klon anacı (%43,9), aşı gözü (%31,7), çöğür anacı (%21,5) ve çelik (%2,9) olarak gerçekleşmiştir. Asma fidan materyali üretimi ise aynı dönemde %67,4 azalmıştır. Beş yıllık toplam üretimin %81,8'i anaç çeliği, %18'i yerli çeliktir.

Ülkemizin farklı yörelerinde bulunan 19 doku kültürü laboratuvarında 2018 yılında üretilen 15.043.656 meyve anacının %65,7'si sertifikalıdır. Tür bazında ilk üç sırayı şeftali-nektarin (%50,8), kiraz (%20,9) ve erik (%20,3) anaçları almıştır. Aynı yılda üretilen 373.140 meyve fidanının tümü muza ait olmak üzere %34,8'i sertifikalıdır. Meyve/asma türlerine göre aynı yılda üretilen 23.813.958 köklü anacın %48,6'sı sertifikalıdır. Tür bazında ilk üç sırayı elma (%43,6), ceviz (%24,3) ve ayva (%6,4) anaçları almıştır. 24 meyve türüne ait aşı gözü/çelik üretimi (2018) 23.847.711'dir. Üretimin %91,6'sı sertifikalıdır. Tür bazında ilk üç sırayı elma (%38,4), ceviz (%20,3) ve zeytin (%12,0) almıştır.

Damızlık (Ön Temel/Temel) meyve/asma fidanı ve materyali üretimi son beş yılda hızlı bir şekilde azalmıştır. Bu dönemde üretilen 92.806 damızlık meyve fidanı/materyalinin %34,8'i Ön Temel, %65,2'si Temel sınıftadır. 2014-2018 arasındaki değişim %79,0 azalma yönündedir. Gerilemenin çok daha belirgin olduğu asmada ise, son beş yılda üretilen 9.021 fidan/materyalin %82,7'si Ön Temel, %17,3'ü Temel sınıftır. Meyve/asma damızlık fidan/materyal üretimindeki bu keskin azalma, 3 No.lu anaç/kalem damızlıklarının gereksinimi karşılayacak kapasitede kurulduğu

¹Prof. Dr., Lefke Avrupa Üniversitesi, Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi, Lefke/KKTC.

²FÜAB (Fidan Üreticileri Alt Birliği) Yönetim Kurulu Başkanı, Ankara.

³FÜAB (Fidan Üreticileri Alt Birliği) Genel Sekreteri, Ankara.

anlamına gelmemekte; tersine sertifikalı fidan üretimine gereken önem ve desteğin verilmediğini; bu yüzden fidan üreticilerinin standart fidana yöneldiğini; sonuç olarak temini zor ve fiyatı yüksek bulunan temel fidana olan talebin hızla azaldığını göstermektedir. Tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, meyveciliğimizi/bağcılığımızı ve fidan dış satımımızı sağlıklı temeller üzerinde geliştirmek istiyorsak, sertifikalı fidan üretimini kısıtlayan engelleri hızla aşmalıyız.

Bu bildiriye ayrıca, meyve/asma fidanı ve materyali dış ticareti, fidan üretiminde tür/çeşit/anaç kullanımı, damızlık potansiyeli, fidancılık sektörü ulusal mevzuatı, FÜAB'ın (Fidan Üreticileri Alt Birliği) tanıtımı, sektöre yönelik doğrudan ve dolaylı desteklemeler, sektörün AR-GE ve teknoloji kullanım potansiyeli ve TÜRKTOB adına TÜBİTAK-TÜSSİDE tarafından yürütülen "Tohumculuk Sektörü Ulusal Strateji Geliştirme Projesi" kapsamında hazırlanan "Fidancılık Sektörü Ulusal Strateji Raporu" ve sektörün başlıca sorunları ile ilgili bilgilere ve değerlendirmelere de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: meyve ve asma fidanı, standart fidan, sertifikalı fidan, temel fidan, 3 No.lu damızlık

1. FIDAN ÜRETİMİ VE TİCARETİ

1.1. Fidan Üretimi

1.1.1. Yıllara Göre Değişim (2014-2018)

2014-2018 dönemine ait meyve fidanı üretimi Çizelge 1'de, asma fidanı üretimi Çizelge 2'de verilmiştir. Meyve fidanı yönüyle anılan döneme ait yıllık ortalama üretim 40.244.819 adet, değişim %36 düzeyindedir. En yüksek üretim (52.875.203) 2015 yılına aittir. Ortalama değer üzerinden üretimin %22'si sertifikalıdır. Son beş yılda sertifikalı fidan üretim artışı %291 düzeyindedir.

Asma fidanı üretiminde ise meyve fidanı üretiminin tersine bir değişim yani gerileme söz konusudur. Bu döneme ait gerileme toplam üretimde %50,2; aşılı fidan üretiminde ise %48,1'dir. Yerli fidan üretimindeki %62,3 azalma ise tek olumlu gelişmedir. Beş yılın ortalaması olarak üretimin %81,3'ü aşılı, %18,7'si yerlidir.

Çizelge 1. 2014-2018 Dönemine Ait Meyve Fidanı Üretimi

Yıl	Sertifikalı	Standart	Toplam
2014	3.037.810	27.297.782	30.335.592
2015	17.468.828	35.406.375	52.875.203
2016	5.241.800	26.845.558	32.087.358
2017	9.395.818	35.269.405	44.665.223
2018	9.074.005	32.186.717	41.260.722
Top.	44.218.261	157.005.837	201.224.098
Ort.	8.843.652	31.401.167	40.244.819

Kaynak: BÜGEM TTSM

Çizelge 2. 2014-2018 Dönemine Ait Asma Fidanı Üretimi¹

Yıl	Aşılı Fidan	Yerli Fidan	Toplam
2014	3.376.120	578.230	3.954.350
2015	2.712.100	1.750.961	4.463.061
2016	3.371.031	256.155	3.627.186
2017	2.916.735	445.928	3.362.663
2018	1.751.150	218.110	1.969.260
Top.	14.127.136	3.249.384	17.376.520
Ort.	2.825.427	649.877	3.475.304

¹Standart fidan

1.1.2. Türlere Göre Meyve Fidanı Üretimi

2018 yılında 38 meyve türüne ait meyve fidanı üretimi Çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3. Türlere Göre Meyve Fidanı Üretimi (2018) Kaynak: BÜGEM TTSM

Tür	Sertifikalı	Standart	Toplam	%
Ceviz	2.369.270	9.561.187	11.930.457	28,9
Elma	4.042.380	3.223.190	7.265.570	17,6
Zeytin	370.790	3.587.590	3.958.380	9,6
Badem	704.180	2.591.270	3.295.450	8,0
Kiraz	195.600	1.715.793	1.911.393	4,6
Limon	23.000	1.837.996	1.860.996	4,5
Armut	291.690	1.540.776	1.832.466	4,4
Kayısı	89.980	1.634.140	1.724.120	4,2
Mandarin	1.000	1.236.785	1.237.785	3,0
Şeftali	215.770	1.012.292	1.228.062	3,0
Erik	136.730	1.055.915	1.192.645	2,9
Nektarin	83.715	587.016	670.731	1,6
Ayva	65.100	544.025	609.125	1,5
Muz	476.000	50.000	526.000	1,3
Vişne		404.816	404.816	1,0
Trabzon Hurması		332.110	332.110	0,8
İncir		258.440	258.440	0,6
Portakal	8.800	222.215	231.015	0,6
Nar		200.760	200.760	0,5
Kivi		116.727	116.727	0,3
Kestane		108.290	108.290	0,3
Muşmula		63.710	63.710	0,1
Beyaz Dut		49.264	49.264	0,1
Mavi Yemiş		45.000	45.000	0,1
Kara Dut		43.860	43.860	0,1
Kamkat		29.620	29.620	0,1
Antep Fıstığı		25.240	25.240	0,1
Aronya		25.000	25.000	0,1
Kuşburnu		25.000	25.000	0,1
Avokado		24.300	24.300	0,1
Altıntop		15.350	15.350	0
Kızılıçık		9.200	9.200	0
Pıkan Cevizi		5.000	5.000	0
Fındık		1.500	1.500	0
Keçi Boynuzu		1.400	1.400	0
Bergamot		1.150	1.150	0
Yeni Dünya		690	690	0
Ağaç Kavunu		100	100	0
Toplam	9.074.005	32.186.717	41.260.722	100

Toplam üretimde ilk beş tür sırasıyla ceviz (%28,9), elma (%17,6), zeytin (%9,6), badem (%8,0) ve kirazdır (%4,6). Bu beş türün, toplam üretim içindeki payı %68,7'dir. Sertifikalı fidan yönüyle ise açık ara ilk iki sırada yer alan elma (%44,5) ve ceviz (%26,1), sertifikalı fidan üretiminin %70,6'sını sağlamıştır. Bu iki türü badem (%7,8) ve muz (%5,3) izlemektedir.

1.1.3. Değerlendirme Şekline Göre Aşma Fidanı Üretimi

Sofralık, kurutmalık ve şaraplık-şıralık olarak değerlendirilen üzüm çeşitlerine ait fidan üretim değerleri Çizelge 4'te verilmiştir. Tümü standart sınıfta olmak üzere 2018 yılında üretilen 1.969.260 fidanın %55,3'ü sofralık (ilk üç sırada Superior Seedless "%21,4", Sultani Çekirdeksiz "%20,1", Horoz Karası "%7,9"), %29,4'ü şaraplık-şıralık (açık ara ilk sırada Narince "%60,3", ardından Merlot "%8,6" ve Cabernet Sauvignon "%7,9") ve %15,3'ü kurutmalık (açık ara ilk sırada Yuvarlak Çekirdeksiz "%68,1", ardından Sultan 7 "%17,6" ve Ekşi Kara "%7,8") çeşitlerine aittir. Toplam fidan üretimi içinde ilk 4 sırayı Narince (%17,8), Superior Seedless (%11,9), Sultani Çekirdeksiz (%11,2) ve Yuvarlak Çekirdeksiz (%10,5) çeşitleri almıştır.

Çizelge 4. Değerlendirme Şekline Göre Aşma Fidanı Üretimi (2018)

Değerlendirme Şekli	Fidan Üretimi (Standart)	%
Sofralık	1.089.410	55,3
Şaraplık-Şıralık	578.100	29,4
Kurutmalık	301.750	15,3
Toplam	1.969.260	100,0

Kaynak: BÜGEM TTSM

1.1.4. İllere Göre Fidan Üretimi

2018 yılı itibariyle illere göre meyve fidanı üretimi Çizelge 5'te, asma fidanı üretimi ise Çizelge 6'da görülmektedir. Toplam üretimde ilk beş sırayı alan Balıkesir (%23,7), İzmir (14,4), Bursa (%13,5), Isparta (%7,3), ve Hatay (%7,2) illeri, üretimin %66,1'ini; sertifikalı üretimde ilk beş sırayı alan Isparta (%16,6), Balıkesir (%15,1), Niğde (%14,0), Bursa (%12,2) ve İzmir (%10,9) ise üretimin %68,8'ini sağlamıştır (Çizelge 5).

Çizelge 5. İllere Göre Meyve Fidanı Üretimi (2018)

İl	Sertifikalı	Standart	Toplam	%
Adana	521.210	1.098.200	1.619.410	3,9
Adıyaman		481.500	481.500	1,2
Afyonkarahisar		230.830	230.830	0,6
Amasya		86.950	86.950	0,2
Ankara	17.000	190.504	207.504	0,5
Antalya	764.700	182.700	947.400	2,3
Aydın	10.000	375.700	385.700	0,9
Balıkesir	1.374.890	8.419.896	9.794.786	23,7
Bilecik		50.250	50.250	0,1
Bitlis		20.000	20.000	0,1
Burdur		26.320	26.320	0,1

Türkiye Ziraat Mühendisliği IX. Teknik Kongresi

İl	Sertifikalı	Standart	Toplam	%
Bursa	1.110.045	4.471.475	5.581.520	13,5
Çanakkale	66.420	172.480	238.900	0,6
Çorum		55.250	55.250	0,1
Denizli	392.000	415.800	807.800	2,0
Diyarbakır		189.940	189.940	0,5
Düzce		110.295	110.295	0,3
Elazığ		8.400	8.400	0,0
Erzincan		11.300	11.300	0,0
Gaziantep		98.520	98.520	0,2
Hatay		2.978.600	2.978.600	7,2
Iğdır		12.000	12.000	0,0
İsparta	1.502.980	1.515.200	3.018.180	7,3
İstanbul	85.000	295.100	380.100	0,9
İzmir	987.400	4.967.497	5.954.897	14,4
Kahramanmaraş	36.720	59.200	95.920	0,2
Karabük		700	700	0,0
Karaman	123.410	129.630	253.040	0,6
Kayseri		206.000	206.000	0,5
Kırklareli		105.000	105.000	0,2
Kırşehir	1.000	350	1.350	0,0
Kocaeli		9.500	9.500	0,0
Konya	555.000	504.410	1.059.410	2,6
Malatya		1.045.780	1.045.780	2,5
Manisa		340.875	340.875	0,8
Mersin	204.930	1.226.186	1.431.116	3,5
Muğla		21.880	21.880	0,1
Niğde	1.273.300	59.400	1.332.700	3,2
Osmaniye		100.000	100.000	0,2
Rize		5.159	5.159	0,0
Sakarya		5.900	5.900	0,0
Samsun	15.000	268.320	283.320	0,7
Şanlıurfa		1.029.620	1.029.620	2,5
Tekirdağ		700	700	0,0
Tokat	5.000	362.070	367.070	0,9
Uşak		5.000	5.000	0,0
Yalova	28.000	236.330	264.330	0,6
Toplam	9.074.005	32.186.717	41.260.722	100,00

Kaynak: BÜGEM TTSM

Çizelge 6'ya göre 2018 yılında 15 ilde tamamı standart sınıf olmak üzere üretilen 1.969.260 adet asma fidanının %89'u aşılı (%96,4'ü açık köklü), %11'i ise yerli fidandır. Bu Çizelge , aşılı asma fidanı üretiminde iyice belirginleşen gerilemeyi açıkça göstermektedir. Bunun nedenlerine makalenin sonunda yer verilecektir. Toplam üretimde ilk sırayı açık ara Manisa (%50,3) alırken, bu ilimizi Tokat (%15,1) ve Ankara (%14,0) izlemiştir. Bu üç ilimiz üretimin %79,4'ünü sağlamıştır. Diğer yandan 2018 yılında ön temel, temel ve standart sınıfta olmak üzere beş ilde toplam 301.239 adet köklü asma anacı üretilmiştir (Çizelge 13).

Çizelge 6. İllere Göre Asma Fidanı Üretimi (2018)¹

İl	Aşılı	Yerli	Toplam	%
Ankara	276.400		276.400	14,0
Antalya		6.000	6.000	0,3
Bilecik	70.500		70.500	3,6
Bursa	14.000	67.000	81.000	4,1
Denizli	22.000		22.000	1,1
Gaziantep		24.000	24.000	1,2
İstanbul		300	300	-
İzmir		360	360	-
Karabük		200	200	-
Manisa	873.100	117.050	990.150	50,3
Mersin	38.000		38.000	1,9
Rize		1.500	1.500	0,1
Şanlıurfa	139.200		139.200	7,1
Tekirdağ	22.200		22.200	1,1
Tokat	295.750	1.700	297.450	15,1
Toplam	1.751.150	218.110	1.969.260	100

¹Standart fidan; Kaynak: BÜGEM TTSM

1.2. Fidan Materyali Üretimi

1.2.1 Yıllara Göre Değişim

Son beş yıla ait meyve fidan materyali üretimi Çizelge 7'de, asma fidan materyali üretimi ise Çizelge 8'de verilmiştir. Meyve fidan materyali üretiminin 2016 yılında %87,6 gibi yüksek bir artış oranı yakaladığı, ancak izleyen iki yılda aynı düzeyde kaldığı dikkati çekmektedir. Beş yıllık değişim +%64,5 düzeyindedir. Bu değerler çöğür anacında +%288,2; klon anacında +%49,9; aşı gözünde +%520,3; çelikte +%910,8 düzeyindedir. Son beş yılın toplam üretimi (201.059.821) içinde sıralama klon anacı (%43,9), aşı gözü (%31,7), çöğür anacı (%21,5) ve çelik (%2,9) şeklindedir (Çizelge 7).

Çizelge 7. 2014-2018 Dönemine Ait Meyve Fidan Materyali Üretimi

Yıl	Çöğür Anacı	Klon Anacı	Aşı Gözü	Çelik	Toplam
2014	3.155.800	22.559.541	3.473.980	344.840	29.534.161
2015	5.115.000	14.990.000	5.340.360	415.800	25.861.160
2016	10.280.000	22.900.000	14.800.000	526.000	48.506.000
2017	12.450.500	16.500.000	18.550.800	1.070.000	48.571.300
2018	12.250.600	11.300.000	21.550.800	3.485.800	48.587.200
Toplam	43.251.900	88.249.541	63.715.940	5.842.440	201.059.821
Ortalama	8.650.380	17.649.908	12.743.188	1.168.488	40.211.964

Kaynak: BÜGEM TTSM

Asma fidan materyali üretimi ise son beş yılda kararsız bir seyir izlemiştir. Son dört yılın üretim değerleri 2014 yılına (1.510.880) göre çok düşük düzeydedir. Bu döneme ait toplam fidan materyali üretimi (2.908.280) içinde anaç çeliği üretimi %81,8, yerli çelik üretimi ise %18,0'lik paya sahiptir (Çizelge 8).

Çizelge 8. 2014-2018 Dönemine Ait Asma Fidan Materyali Üretimi

Yıl	Anaç Çeliği	Aşı Gözü	Yerli Çelik	Toplam
2014	1.459.730	1.260	49.890	1.510.880
2015	397.500	1.500	41.400	440.400
2016	15.600	900	900	17.400
2017	206.000	50	240.600	446.650
2018	301.500	1.150	190.300	492.950
Toplam	2.380.330	4.860	523.090	2.908.280
Ortalama	476.066	972	104.618	581.656

Kaynak: BÜGEM TTSM

1.2.2. Doku Kültürü İle Fidan/Anaç Üretimi

Ülkemizin farklı yörelerinde faaliyette bulunan 19 doku kültürü laboratuvarında 2014-2018 döneminde doku kültürü yoluyla üretilen meyve fidan/anaç sayıları Çizelge 9'da, türlere göre 2018 yılında doku kültürü yoluyla üretilen meyve anacı sayıları Çizelge 10'da, fidan sayıları ise Çizelge 11'de görülmektedir.

2014-2018 dönemine ait değerler Çizelge 9'da verilmiştir. 2014 yılında 5.099.154 olan toplam anaç sayısı, %195'lik artışla 2018 yılında 15.043.656'ya ulaşmıştır. Artış oranı sertifikalı anaçta %348,6, standart anaçta ise %78,3 olmuştur. Beş yıllık döneme ait toplam anaç üretiminin %56,5'i sertifikalı, %43,5'i standart sınıftır. 2014 yılında 167.612 olan fidan sayısı, %52,8 artışla 2018 yılında 256.140'a ulaşmıştır. Ancak üretimin tamamına yakını standart sınıftır (Çizelge 9).

Çizelge 9. 2014-2018 Dönemine Ait Doku Kültürü ile Meyve Fidan/Anaç Üretimi

Yıl	Fidan Miktarı			Anaç Miktarı		Toplam
	Sertifikalı	Standart	Toplam	Sertifikalı	Standart	
2014		167.612	167.612	2.202.080	2.897.074	5.099.154
2015		284.680	284.680	4.196.665	4.597.735	8.794.400
2016		277.895	277.895	5.281.235	4.115.945	9.397.180
2017		589.500	589.500	4.013.740	2.946.610	6.960.350
2018	13.000	243.140	256.140	9.878.210	5.165.446	15.043.656
Toplam	13.000	1.562.827	1.575.827	25.571.930	19.722.810	45.294.740
Ort.	2.600	312.565	315.165	5.114.386	3.944.562	9.058.948

Kaynak: BÜGEM TTSM

2018 yılında üretilen 15.043.656 adet anacın %65,7'si sertifikalıdır. Toplam üretimde ilk dört sırayı *Prunus* cinsine ait meyve türlerinin anaçları olan GF677 (%23,8), Garnem (%23,6), Myrobolan B (%17,7) ve Brokforest (%14,8); sertifikalı üretimde ise GF677 (%27,1), Myrobolan B (%25,4), Brokforest (%16,8) ve Garnem (%7,9) almıştır. Tür bazında ilk üç sırayı şeftali-nektarin (%50,8), kiraz (%20,9) ve erik (%20,3) grubu anaçları almıştır (Çizelge 10).

Çizelge 10. Doku Kültürü ile Meyve Anacı Üretimi (2018)

Tür/Çeşit	Sertifikalı	Standart	Toplam	%
Antep Fıstığı		65.280	65.280	0,4
Pistacia integerrima		43.320	43.320	
Yabani Antep fıstığı		21.960	21.960	
Armut	294.260	530.736	824.996	5,5
Fox9	92.280		92.280	
OHF 333	199.980	496.176	696.156	
Quince A	2.000	34.560	36.560	
Ayva	206.180		206.180	1,4
Quince A	69.180		69.180	
Quince de Provence BA 29	137.000		137.000	
Badem		1.056	1.056	0,0
Cadaman		1.056	1.056	
Ceviz		82.140	82.140	0,5
Yabani ceviz		82.140	82.140	
Elma		26.880	26.880	0,2
M 9		26.880	26.880	
Erik	2.863.030	193.824	3.056.854	20,3
Marianna GF 8-1	199.980	43.260	243.240	
Myrobolan B	2.513.050	150.564	2.663.614	
Toro	150.000		150.000	
Kiraz	2.558.640	585.586	3.144.226	20,9

Tür/Çeşit	Sertifikalı	Standart	Toplam	%
Brokforest	1.658.340	571.606	2.229.946	
Mazzard F 12/1		13.980	13.980	
PIKU 1	160.440		160.440	
SL 64	739.860		739.860	
Şeftali-Nektarin	3.956.100	3.679.944	7.636.044	50,8
Arda	300.000		300.000	
Garnem	779.220	2.778.466	3.557.686	
GF 677	2.679.240	901.478	3.580.718	
Nanopac	37.440		37.440	
Replantpac	160.200		160.200	
Toplam	9.878.210	5.165.446	15.043.656	100,0
%	65,7	34,3	100,0	

Kaynak: BÜGEM, TTSM

2018 yılında doku kültürü yoluyla çoğaltılan meyve türlerine ait değişik çeşitlerde üretilen 373.140 fidanın sadece 130.000 adedi sertifikalıdır ve tamamı muz fidanıdır (Çizelge 11).

Çizelge 11. Doku Kültürü ile Meyve Fidanı Üretimi (2018)

Tür/Çeşit	Sertifikalı	Standart	Toplam
Aronya		20.000	20.000
Viking		20.000	20.000
Kivi		108.220	108.220
Hayward		96.880	96.880
Matua		9.870	9.870
Tomuri		1.470	1.470
Mavi Yemiş		44.880	44.880
Bluecrop		5.040	5.040
Bluegold		15.540	15.540
Brigitta		10.980	10.980
Darrow		7.440	7.440
Duke		5.880	5.880
Muz	130.000	50.000	180.000
Bodur Cavendish		50.000	50.000
Grand Nain	130.000		130.000
Nar		20.040	20.040
Wonderful		20.040	20.040
Toplam	130.000	243.140	373.140

Kaynak: BÜGEM TTSM

1.2.3. Türlere Göre Meyve/Asma Köklü Anaç Üretimi

2018 yılında üretilen toplam 23.813.958 adet köklü anaçın %0,6'sı ön temel, %0,1'i temel, %48,6'sı sertifikalı ve %50,7'si standart sınıfa aittir. Toplam üretim yönüyle ilk üç sırayı elma (%43,6), ceviz (%24,3) ve ayva (%6,4) alırken; bu üç türe ait üretim, toplam üretimin %74,3'ünü oluşturmuştur. Sertifikalı sınıfta ise üretimin %78,9'u tek başına elma anaçlarına aittir. Elmayı %8,5 ile ayva ve %3,4 ile turunç anaçları izlemiştir. Ön temel sınıfta antepfıstığı (%50,9), kayısı (%37,4) ve ceviz (%7,6); temel sınıfta ise ayva (%56,1), elma (%18,7) ve kiraz/vişne (%11,5) ilk üç sırayı almıştır (Çizelge 12).

Çizelge 12. Türlere Göre Meyve/Asma Anaç Üretimi (2018)

Tür	Ön Temel	Temel	Sertifikalı	Standart	Toplam	%
Elma	200	4.700	9.140.800	1.237.000	10.382.700	43,6
Ceviz	10.500	350	20.000	5.758.150	5.789.000	24,3
Ayva		14.100	983.000	537.000	1.534.100	6,4
Kiraz/Vişne		2.900	242.360	1.052.500	1.297.760	5,4
Antepfıstığı	70.000			983.376	1.053.376	4,4
Şeftali/ Nektarin		400	347.220	419.000	766.620	3,2
Erik		1.200	163.500	597.950	762.650	3,2
Armut		300	133.800	558.000	692.100	2,9
Kayısı	51.400			465.000	516.400	2,2
Turunç		50	400.000		400.050	1,7
Amerikan Asma Anaç	104	135		301.000	301.239	1,3
Trabzon Hurması		1.000	15.650	140.000	156.650	0,7
Sitranj			115.000		115.000	0,5
Badem			25.000	15.950	40.950	0,2
Kestane	5.000				5.000	0,0
Toplam	137.204	25.135	11.586.330	12.064.926	23.813.595	100
	%0,58	%0,11	%48,65	%50,66	%100,00	

Kaynak: BÜGEM TTSM

Çizelge 13. İllere Göre Köklü Asma Anaç Üretimi (2018)

İl	Ön Temel	Temel	Sertifikalı	Standart	Toplam	%
Denizli				255.000	255.000	84,7
Tekirdağ				36.000	36.000	12,0
Gaziantep				5.000	5.000	1,7
Antalya				5.000	5.000	1,7
Manisa	104	135			239	0,1
Toplam	104	135	0	301.000	301.239	100

Kaynak: BÜGEM TTSM

1.2.4. Türlere Göre Meyve Aşı Gözü/Çelik Üretimi

2018 yılında 24 meyve türüne ait toplam aşı gözü ve çelik üretimi 23.847.711 adettir. Üretimin tamamına yakını (%91,6) sertifikalıdır. Toplam üretimin %38,4'ü elma ve %20,3'ü ceviz aittir. Bu ikiliyi zeytin (%12), badem (%7,7), armut (4,8), ve kiraz (%4,1) izlemektedir. Ön temel sınıfta antepfıstığı tek başına üretimin %64'ünü sağlamış, onu zeytin (%20,5) ve ceviz (%8,2) izlemiştir. Çok daha düşük düzeyde olan temel sınıfta aşı gözü/çelik üretiminde zeytin (%21,2), armut (%18,8) ve ayva (%17,7) ilk üç sırada yer almaktadır (Çizelge 14).

Çizelge 14. Meyve Aşı Gözü/Çelik Üretimi (2018)

Tür	Ön Temel	Temel	Sertifikalı	Standart	Toplam	%
Elma	200	5.500	9.151.400		9.157.100	38,4
Ceviz	13.400		4.790.400	47.000	4.850.800	20,3
Zeytin	33.500	7.200	1.118.700	1.692.600	2.852.000	12,0
Badem	150		1.842.700		1.842.850	7,7
Armut		6.400	1.129.600		1.136.000	4,8
Kiraz	5.000	5.000	978.750		988.750	4,1
Şeftali		200	814.300		814.500	3,4
Erik			545.850		545.850	2,3
Kayısı			331.450		331.450	1,4
Nektarin			320.400		320.400	1,3
Mandarin			224.400		224.400	0,9
Ayva		6.000	203.800		209.800	0,9
Limon		50	152.400		152.450	0,6
Portakal			148.000		148.000	0,6
Antepfıstığı	104.600		16.000		120.600	0,5
Beyaz Dut				70.000	70.000	0,3
Altıntop			30.000		30.000	0,1
Trabzon Hurması		1.800	28.000		29.800	0,1
Vişne		1.500	9.400		10.900	0,1
Kestane	5.000				5.000	0,0
Nar				5.000	5.000	0,0
Muz	758	250			1.008	0,0
Aronya	1.000				1.000	0,0
Fındık		53			53	0,0
Toplam	163.608	33.953	21.835.550	1.814.600	23.847.711	100

Kaynak: BÜGEM TTSM

1.2.5. Damızlık Fidan/ Materyal (Ön Temel/Temel) Üretimi

Çizelge 15'te görüldüğü gibi, damızlık meyve ve asma fidan/materyal üretimi son beş yılda hızlı bir şekilde azalmıştır. Bu dönemde üretilen

toplam 92.806 adet ön temel ve temel meyve fidan/materyalin %34,8'i ön temel, %65,2'si temel sınıftandır. Toplam üretimdeki beş yıllık değişim -%79,0 olmuştur.

Azalmanın çok daha keskin olduğu asmada ise son beş yılda üretilen toplam 9.021 damızlık fidan/ materyalin %82,7'si ön temel, %17,3'ü ise temel sınıfa aittir. 2018 yılında yalnızca 2 adet ön temel fidan üretimi kayıtlara geçmiştir (Çizelge 16).

Hem meyveye hem de asmaya ait damızlık fidan/materyal üretimindeki bu keskin azalma, sertifikalı fidan materyali gereksinimini karşılayacak kapasitede 3 No.lu damızlıkların kurulduğu anlamına gelmemektedir. Bu azalmanın asıl nedeni, sertifikalı fidan üretimine gereken önem ve desteğin verilememesinin sonucu olarak, fidan üreticilerinin standart fidana yönelmesi ve bu yüzden fiyatı da oldukça yüksek bulunan damızlık fidana talebin iyice azalmasıdır. Bu durum ülkemiz fidancılığının geleceği açısından önemli bir tehdit olarak algılanmalı ve 3 No.lu damızlıkların kurulmasını ve sertifikalı fidan üretiminin geliştirilmesini kısıtlayan engeller hızla aşılmalıdır.

Çizelge 15. 2014-2018 Dönemine Ait Damızlık Meyve Fidanı/Materyali Üretimi

Yıl	Ön Temel	Temel	Toplam
2014	11.220	14.651	25.871
2015	18.485	15.647	34.132
2016	43	17.139	17.182
2017	314	9.877	10.191
2018	2.200	3.230	5.430
Toplam	32.262	60.544	92.806
Ortalama	6.452	12.109	18.561

Kaynak: BÜGEM TTSM

Çizelge 16. 2014-2018 Dönemine Ait Damızlık Asma Fidanı/Materyali Üretimi

Yıl	Ön Temel	Temel	Toplam
2014	6.300	100	6.400
2015	881	770	1.651
2016	45	375	420
2017	236	312	548
2018	2		2
Toplam	7.464	1.557	9.021
Ortalama	1.493	311	1.804

Kaynak: BÜGEM TTSM

1.3. Fidan/Materyal Ticareti

1.3.1. İç Pazarın Durumu (Güncel Değerlendirme)

Meyve/ asma fidanı ve materyal üretimi, iç ve dış talepler doğrultusunda şekillenmektedir. Söz konusu talepler de meyve/ asma tür ve çeşitlerinin ürünlerine karşı oluşan talep projeksiyonları tarafından yönlendirilmektedir. Ancak ülkemiz meyveciliği ve bağcılığında hemen tüm bitkisel ve hayvansal ürünlerde olduğu gibi, gerçekçi ve sürdürülebilir bir üretim planlaması uygulanamamaktadır. Bununla

bağlantılı olarak fidan üretiminde sözleşmeli veya siparişe dayalı üretimin payının düşük olması, bazen üretimin talebi karşılamamasına bazen de üretim (arz) fazlalığına yol açmaktadır. Sıkça yaşanan bu istikrarsız Çizelge , yıllara, türlere/ çeşitlere ve yörelere (illere) göre üretim dalgalanmaları yaratmaktadır. Bu durum hem iç hem de dış talep projeksiyonlarının sağlıklı olarak oluşturulmasına olanak vermemektedir. Bu yüzden fidancılık sektöründe iç ve dış pazar analizleri bu yöndeki potansiyeli sınırlı ölçüde ortaya çıkarabilmektedir.

1.3.2. Dış Ticaret

Son yıllarda meyve/asma fidanı ve materyali ihracatında önemli artış sağlanmıştır. 2014 yılında 8.357.058 Dolar olan ihracat, 2018 yılında %354,3'lük artışla 37.964.000 Dolara ulaşmıştır (Çizelge 17). Buna karşılık 2014 yılında 3.755.094 Dolar olan fidan ithalatı, büyük bölümü temel fidan/materyal olmak üzere 2018 yılında %37,3 azalarak 2.355.000 Dolara inmiştir (Çizelge 18). İhracatın büyük bölümü Türk Cumhuriyetleri (Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan) başta olmak üzere Ukrayna, Gürcistan, Bulgaristan, Rusya, Bosna Hersek, Makedonya gibi yakın coğrafyadaki ülkelere yapılmaktadır. Son dönemde, ülkemizde üretilen meyve/ asma fidanlarının %40'ının ihraç edildiği ifade edilmektedir.

Çizelge 17. Meyve ve Asma Fidanı/Üretim Materyali İhracatı

Yıl	Değer (\$)
2014	8.357.058
2015	8.767.490
2016	26.526.467
2017	29.209.884
2018	37.964.000
Toplam	110.824.899
Ortalama	22.164.980

Kaynak: TÜİK

Çizelge 18. Meyve ve Asma Fidanı/Üretim Materyali İthalatı

Yıl	Değer (\$)
2014	3.755.094
2015	4.789.128
2016	4.011.987
2017	2.315.574
2018	2.355.000
Toplam	17.226.783
Ortalama	3.445.357

Kaynak: TÜİK

1.4. Fidan Üretiminde Tür/Çeşit/Anaç Kullanımı

1.4.1. Kayıtlı Meyve/Asma Çeşit/Anaç Listesi

1990-2019 yılları arasında kayıt altına alınan meyve/asma çeşit sayısı 715'i yerli (%50,8), 691'i yabancı (%49,2) olmak üzere 1.406'dır. Sektör ihtiyaçları doğrultusunda, 1990, 1993 ve 2011 yıllarında önemli sayıda çeşit, Bakan olurları ile kayıt altına alınmıştır (Çizelge 19).

Çizelge 19. Yıllara Göre Kayıt Altına Alınan Meyve/Asma Çeşit Listesi

Tescil Yılı	Tescilli Çeşit Sayısı	Yabancı Çeşit Sayısı
1990	478	203
1991	4	0
1993	387	172
2004	5	0
2007	1	1
2008	7	7
2009	20	1
2010	50	36
2011	144	118
2012	19	11
2013	26	9
2014	36	24
2015	54	21
2016	30	7
2017	58	36
2018	22	7
2019	65	\ 38
Toplam	1406	691

Kaynak: BÜGEM TTSM

Türlere göre kayıtlı meyve/asma çeşit sayıları da Çizelge 20'de görülmektedir. Kayıtlı çeşit sayısı yönüyle ilk beş sırayı üzüm çeşitleri (151), zeytin (121), şeftali (102), elma (96) ve kayısı (90) almıştır.

Çizelge 20. Türlerle Göre Kayıt Altındaki Meyve/Asma Çeşit/Anaç Sayısı

Tür	Çeşit / Anaç Sayısı
Ağaç Kavunu	2
Altıntop	6
Amerikan Asma Anaç	21
Antepfıstığı	22
Armut	45
Aronya	2
Avokado	29
Avrupa Erikleri	11
Ayva	33
Badem	45
Bergamot	1
Beyaz Dut	6
Ceviz	52
Çay	6
Elma	96
Fındık	19
Frenk Üzümü	1
İğde	2
İncir	44
Japon Armudu	5
Japon Erikleri	19
Kamkat	4
Kara Dut	3
Karayemiş	2
Kayısı	90
Keçiboynuzu	2
Kestane	22
Kızılıçık	2
Kiraz	60

Tür	Çeşit / Anaç Sayısı
Kivi	10
Kuşburnu	2
Limon	25
Mandarin	44
Mavi Yemiş	16
Muşmula	6
Muz	9
Nar	52
Nektarin	70
Pasiflora	1
Pıkan Cevizi	12
Pitaya	2
Portakal	15
Prunus Anaç	32
Sitranjlar	7
Sitremon	1
Sitrumelo	3
Şeftali	102
Tangor	1
Tanjelo	1
Trabzon Hurması	15
Turunç	7
Üç Yapraklı	6
Üzüm	151
Vişne	17
Yeni Dünya	11
Yeşil (Can) Erik	15
Zeytin	121
Toplam	1406

Kaynak: BÜGEM TTSM

1.4.2. Koruma Altındaki Meyve/Asma Çeşit/Anaç Listesi

2019 yılı itibariyle türlere göre korunan toplam meyve/asma çeşit sayısı 57'si yerli (%16,7), 284'ü yabancı (%83,3) olmak üzere 341'dir. Korunan çeşit sayısı yönünden türler arasında ilk üç sırayı şeftali (80; %23,5), nektarin (65; %19,1) ve asma (50; %14,7) alırken, en fazla yerli korunan çeşit asmaya (25), yabancı korunan çeşit ise şeftaliye (73) ve nektarine aittir (61) (Çizelge 21).

Çizelge 21. Korunan Çeşit Sayısı

Tür	Korunan Çeşit Sayısı	Yerli/Yabancı
Ahududu	4	Yabancı
Armut	4	Yabancı
Armut Anacı	1	Yabancı
Asma	50	25 Yerli, 25 Yabancı
Badem	4	Yabancı
Böğürtlen	1	Yabancı
Ceviz	6	Yerli
Elma	18	1 Yerli, 17 Yabancı
Erik	9	7 Yerli, 2 Yabancı
Kayısı	32	Yabancı
Kiraz	10	1 Yerli, 9 Yabancı
Kivi	5	Yabancı
Limon	5	4 Yerli, 1 Yabancı
Malus Anacı	2	Yabancı
Mandarin	10	Yabancı
Maviyemiş	16	Yabancı
Nektarin	65	4 Yerli, 61 Yabancı
Portakal	2	Yabancı
Prunus Anacı	15	1 Yerli, 14 Yabancı
Şeftali	80	7 Yerli, 73 Yabancı
Trabzon Hurması	1	Yerli
Zeytin	1	Yabancı
Toplam	341	57 Yerli • 284 Yabancı

Kaynak: BÜGEM

1.4.3 Anaç/Kalem Damızlıkları (3 No.lu Damızlık Parselleri)

109 fidan üreticisine ait 3 No.lu anaç/kalem damızlık parsellerindeki toplam "Temel Bitki" sayısı 68.710'dur. Temel sınıftaki damızlık bitki sayısı yönünden türler arasında ilk dört sırayı ceviz (17.887), elma (12.541), zeytin (12.456), ve asma anaçları (9.308) almaktadır (Çizelge 22). Ayrıca Karacabey Fidan ve Fide Test Merkezi Müdürlüğünde, mevcut 3 No.lu meyve/asma anaç/çeşit damızlıklarının yanı sıra standart fidan materyali kaynağı olarak kullanılacak "Standart Fidan Materyali Damızlığı Projesi", Bakanlık-FÜAB işbirliğinde 2019 yılı Kasım ayında başlatılacak ve 11 türe ait 55 çeşitten 12 bin sertifikalı fidan dikilecektir.

Çizelge 22. Türlere Göre Damızlık (Temel) Bitki Sayıları

Tür	3 No.lu Damızlıklardaki Temel Bitki Sayısı
Altıntop	220
Antepfıstığı	408
Armut	2.775
Armut Anacı	250
Asma Anacı	9.308
Ayva	290
Badem	1.564
Ceviz	17.887
Elma	12.541
Elma Anacı	1.000
Erik	426
Erik Anacı	110
Japon Armudu	261
Kayısı	1.199
Kiraz	897
Kiraz Anacı	100
Limon	1.075
Mandarin	1.468
Muşmula	6
Nektarin	407
Portakal	1.472
Prunus Anaç	536
Şeftali	1.463
Trabzon Hurması	11
Turunçgil Anacı	15
Üzüm Çeşidi	559
Vişne	6
Zeytin	12.456
Toplam	68.710

Kaynak: BÜGEM

2. FİDANCILIK SEKTÖRÜ ULUSAL MEVZUATI

Fidancılık sektörünü yönlendiren ulusal mevzuat düzenlemeleri Çizelge 23'te, AB Direktifleri ile uyum durumu ise Çizelge 24'te görülmektedir.

Çizelge 23. Fidan Üretimi ile İlgili Ulusal Mevzuat Listesi

5553 sayılı Tohumculuk Kanunu (2006)
Bitki Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması Yönetmeliği (2008)
Asma Fidanı ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ile Pazarlaması Yönetmeliği (2009)
Meyve Fidanı ve Üretim Materyali Sertifikasyonu İle Pazarlaması Yönetmeliği (2009)
Orman Bitkisi Tohumlukları Piyasasında Yetkilendirme, Denetleme ve Orman Bitki Pasaportu Yönetmeliği (2016)
Tohumculuk Sektöründe Yetkilendirme ve Denetleme Yönetmeliği (2009)
Tohumculuk Hizmetlerinde Yetki Devri Yönetmeliği (2008)
Tohumluk Kontrolör Yönetmeliği (2010)
Doku Kültürü Yöntemleri ile Üretilen Meyve/Asma Fidanı/Üretim Materyali ve Çilek Fidesi Üretimi, Sertifikasyonu ile Pazarlaması Tebliği (2010)
Fidan Üretim Materyali ve Fide İthalat Uygulama Genelgesi (yıllık)
Tohumluk İhracatı Uygulama Genelgesi (yıllık)
5042 Sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun (2004)
Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına Dair Yönetmelik (2004)
Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Görevlilerin İslahçı Hakkından Yararlanmasına İlişkin Yönetmelik (2005)
5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu (2010)
Bitki Pasaportu Sistemi ve Operatörlerin Kayıt Altına Alınması Hakkında Yönetmelik (2011)
Bitki Karantinası Yönetmeliği (2011)
5488 Sayılı Tarım Kanunu (2006)
Çiftçi Kayıt Sistemi Yönetmeliği (2014)
Bitkisel Üretim Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ (yıllık)
5977 Sayılı Biyogüvenlik Kanunu (2010)
T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretim Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği (yıllık)

UPOV 1991 Sözleşmesi kapsamında hazırlanmış olan 5042 sayılı Kanun ve Yönetmeliği, AB Direktifi 2100/94 ile, Bitki Pasaportu ile ilgili Ülkemiz mevzuatı ise 2000/29 sayılı AB Direktifi ile birebir uyumludur.

Meyve/asma fidan ve materyali sertifikasyonu ile ilgili yönetmeliklerimiz ise, ülkemizde standart fidan üretiminde sertifikalı materyal kullanılmasının zorunlu olmaması dışındaki diğer hükümler açısından AB Direktifleri ile birebir uyumludur.

Çizelge 24. Fidan Üretimi ile İlgili Ulusal Mevzuatın AB Mevzuatına Uyumu

AB Direktifleri	Ülkemiz Yönetmelikleri
2008/72/EC; Asma Üretim Materyalinin Pazarlamasına Dair Konsey Direktifi	Asma Fidanı ve Üretim Materyali Sertifikasyonu ile Pazarlaması Yönetmeliği (03/07/2009 Resmî Gazete)
2008/90/EC; Meyve Bitkileri Üretim Materyali ve Meyve Üretimini Sağlayan Meyve Bitkilerinin Pazarlanmasına Dair Konsey Direktifi	Meyve Fidanı ve Üretim Materyali Sertifikasyonu İle Pazarlaması Yönetmeliği (03/07/2009 Resmî Gazete)
2000/29/EC; Bitki ve Bitkisel Ürünlere Zararlı Organizmaların AB'ye Girmesine Karşı ve AB İçinde Yayılmasını Önleyici Tedbirler Hakkında Konsey Direktifi	Bitki Pasaportu Sistemi ve Operatörlerin Kayıt Altına Alınması Hakkında Yönetmelik (12.01.2011 Resmî Gazete)
2100/94/EC; AB Bitki Çeşit Hakları Hakkında Direktif	Yeni Bitki Çeşitlerine Ait İslahçı Haklarının Korunmasına Dair Yönetmelik

Diğer taraftan Avrupa Birliğince 14 Aralık 2019 tarihinde yürürlüğe girecek olan 2016/2031 sayılı Konsey Direktifi uyarınca, AB dışından *kestane, kızılıçık, fındık, aliç, hurma, incir, ceviz, avokado, kayısı, şeftali, nektarin, erik, kiraz, vişne, badem, üzve* fidan ve materyallerinin ülkemizin de dahil olduğu 3. Ülkelerden AB ülkelerine ihracatı yapılamayacaktır. Söz konusu yasaklamanın kaldırılması amacıyla, Türkiye Gıda Güvenliği Otoritesi yani Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nce, üretimlerimize ait standartların neler olduğuna dair Avrupa Gıda Güvenliği Ajansı (EFSA)'na başvurulmuştur.

3. FÜAB (FİDAN ÜRETİCİLERİ ALT BİRLİĞİ)

3.1. Tanıtımı/Kuruluş ve Yönetim

Fidan Üreticileri Alt Birliği (FÜAB), 5553 Sayılı "Tohumculuk Kanunu"nun 16. Maddesi gereğince 2008 yılında kurulmuş olan kamu kuruluşu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. Kanun'un 17. Maddesi gereği, Ülkemiz genelinde fidancılık sektöründe faaliyette bulunan ve Bakanlık tarafından Fidan Üretici Belgesi veya Doku Kültürü ile Tohumluk Üretici Belgesi (meyve ve asma türlerinde fidan ve materyal üretimi yapanlar) almış gerçek ve tüzel kişiler, FÜAB'ne üye olmak zorundadır. Söz konusu Kanun hükmü gereği TÜRKTOB'nin de üyesi olan FÜAB, aynı zamanda ECOSA üyesidir.

FÜAB gelirleri, Tohumculuk Kanununun 24. Maddesi gereği üyelerinden alınan giriş aidatı, yıllık aidat ve üyelerin tohumculukla ilgili ürün, mal ve hizmet satışlarından alınan %0,1-0,3 oranındaki komisyonlardan oluşmaktadır.

FÜAB tüm faaliyetlerinde; "Tohumculuk Kanunu" hükümleri yanında, FÜAB Tüzüğü, Mali İşler Yönetmeliği ve Personel Yönetmeliği hükümlerini yerine getirmek zorundadır. Buna göre her yıl Olağan Genel Kurul; iki yılda bir ise FÜAB Yönetim Kurulu (9 kişi), Denetim Kurulu (3 kişi), Disiplin Kurulu (3 kişi), Hakem Kurulu (2 kişi), TÜRKTOB Delegatesi (10 kişi) seçimleri için Seçimli Genel Kurul yapılması zorunludur.

3.2. Görev ve Yetkileri

FÜAB; üyeleri arasında mesleki dayanışma ve iletişimi sağlamak, üyelerini

bilgilendirmek amacıyla konferans, seminer vb. eğitim faaliyetleri düzenlemek, konuları ile ilgili rapor hazırlamak ve ilgili yerlere sunmak, sektörün sorunlarını dile getirmek ve fidancılık sektörünün gelişmesine yönelik her türlü çalışmalarını yürütmekle görevlidir.

Bu çerçevede FÜAB, üyelerine yönelik bölgesel ve ulusal toplantılar düzenlemekte, çalışma alanını temsilen toplantılara, fuarlara katılmakta ve üyelerini bilgilendirmektedir. FÜAB olarak üyelerinin sorunlarının çözümü ve fidancılık sektörünün gelişmesi amacıyla girişimlerde bulunmakta; sektörümüzle ilgili tüm çalışmalarda yer alarak sektörümüzü temsil etmekte, sorun ve çözüm önerilerini yetkililere iletmekte, Bakanlığın mevzuat hazırlık aşamalarında yer almakta, gerekli yasal düzenlemelerle ilgili görüşleri Bakanlığa iletmekte, yasal düzenlemeler ve uygulamalar ile ilgili üyelerine bilgi vermektedir.

Önemli bir etkinlik olarak, TÜBİTAK-Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE) ile birlikte yapılan çalışmalar sonucunda 2017 yılında "Fidancılık Sektörü Ulusal Stratejik Raporu" oluşturulmuştur.

Bakanlıkça verilen sertifikalı Fidan Üretim Desteğinin ihraç edilen fidanda kesilmesinin sektörümüze ve ihracatımıza olumsuz etkileri, FÜAB tarafından yetkililere iletilmiş olup; 2019 yılından itibaren bu kısıtlamanın kalkacağı umulmaktadır.

Ayrıca; gerek tüm üyelerimizin desteklemelerden faydalanması ve gerekse kayıt dışı üretim ve satışla etkili bir şekilde mücadele edebilmek için, standart fidan ve tüm sınıflarda materyal üreten üyelerimizin de desteklenmesi gerektiği, Bakanlığa ve diğer ilgili kurumlara iletilmektedir.

FÜAB'ın resmi internet sitesi, www.fuab.org.tr adresinde tüm yasal ve teknik duyuruların yanı sıra yapılan faaliyetlere ait haberler de sektörün bilgisine ve hizmetine sunulmaktadır.

Aynı zamanda, ihracat potansiyeli olan ülkeler başta olmak üzere tüm ülkelerin Ankara'daki Büyükelçiliklerine ve Ticaret Bakanlığı ile Ticaret Ataşeliklerine FÜAB ve ülkemizin fidan standartları hakkında yazılı raporlar sunularak, üyelerimizin ihracat potansiyelinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

3.3 Üyeleri (Bölgesel Dağılım)

FÜAB'ın halihazır üye sayısı 840 olup, bunun 552'si gerçek kişi, 288'i tüzel kişidir. Üyelerin bölgeler ve illere göre dağılımına bakıldığında Marmara, Akdeniz ve Ege Bölgeleri ile Balıkesir, Bursa, İzmir, Manisa ve Mersin illerinin ön sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Çizelge 25. Bölgelere Göre FÜAB Üye Sayısı

Bölge	Üye Sayısı
Akdeniz	200
Doğu Anadolu	40
Ege	169
Güneydoğu Anadolu	34
İç Anadolu	57
Karadeniz	72
Marmara	268
Toplam	840

4. FİDANCILIK SEKTÖRÜNE YÖNELİK DESTEKLEMELER

4.1. Sertifikalı ve Standart Fidan İçin Fidan Kullanım Desteği

Bakanlıkça 2005 yılından itibaren, sertifikalı sınıfa standarttan daha yüksek olmak üzere "Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ" kapsamında fidan kullanım desteği verilmektedir. Son beş yılda birim alan için uygulanan destek miktarları Çizelge 26'da, aynı dönemde kullanılan toplam destek miktarları (fide dahil) Çizelge 27'de, türlere göre sertifikalı/standart fidan destek miktarları Çizelge 28'de, 2016 ve 2017 yıllarına ait sertifikalı fidan üretim destek miktarları sırasıyla Çizelge 29 ve 30'da, Ziraat Bankası Yatırım ve İşletme Kredilerinde uygulanan faiz oranları ve kredi limitleri ise Çizelge 31'de görülmektedir.

Çizelge 26. 2014-2018 Yılları İçin Birim Kullanım Destek Miktarları (TL/Da)

Fidan Kullanım Desteği Kapsamı	2014		2015		2016		2017		2018	
	Standart Fidan	Sertifikalı Fidan	Standart Fidan	Sertifikalı Fidan	Standart Fidan	Sertifikalı Fidan	Standart Fidan	Sertifikalı Fidan	Standart Fidan	Sertifikalı Fidan
Bağ ve Diğer Meyve Fidanları ile Bahçe Tesisi	100	230	100	280	100	280	100	280	100	280
Virüsten Ari Fidanlara İlave Olarak	50	100	50	100	50	100	-	-	-	-
Zeytinde Yağlık Çeşitler ile Bahçe Tesisi	50	100	50	150	100	280	100	280	100	280
Bodur Meyve Fidanı ile Bahçe Tesisi	150	350	150	400	150	400	100	400	100	400
Yarı Bodur Meyve Fidanı ile Bahçe Tesisi	150	300	150	350	150	350	100	400	100	400
Patates Siğilli Görülen Alanlarda	%50 ek destek	%50 ek destek	%50 ek destek	%50 ek destek	%50 ek destek	%50 ek destek	-	-	-	-
Antepfıstığı Çöğürü ile Bahçe Tesisi	100	230	100	280	100	280	-	-	-	-
Aşılama ile Çeşit Değiş-tirme	-	250	-	250	-	250	-	-	-	-
Sanayilik/ İhracata Yönelik Çeşitlerde	-	-	-	%50 ek destek	-	%50 ek destek	-	-	-	-

Kaynak: Resmi Gazete

Desteklemelerde;

- 2014 yılında aşıllı ve aşırsız asma fidanlarına kullanım desteği verilirken, 2015 yılında yalnızca aşıllı fidanlara destek verilmiş, 2017 yılından itibaren asma ve nar fidanında kullanım desteği kaldırılmıştır. 2019 yılında ise muz fidanı da destekleme kapsamı dışına çıkarılmıştır.
- 2016 yılından itibaren tüm zeytin çeşitleri kullanım desteği kapsamına alınmıştır.
- 2015 yılında sanayilik/ ihracata yönelik çeşitlere ek kullanım desteği verilirken, 2016 yılında ise bu destek yalnızca sanayilik çeşitlere uygulanmış, 2017 yılından itibaren tümünden kaldırılmıştır.

Çizelge 27. Sertifikalı Fidan/Fide Kullanımına Yönelik Destekleme Miktarları

Tebliğ Yılı	İşletme Sayısı	Alanı (da)	Miktarı (TL)
2014	5.095	163.766	20.982.054
2015	7.103	198.771	26.955.132
2016	6.509	160.764	24.585.169
2017	3.369	88.309	14.124.176
2018	7.373	173.948	29.899.303
Toplam	29.449	785.558	116.545.834
Ortalama	5.890	157.112	23.309.167

Kaynak: BÜGEM

Çizelge 28. 2014-2018 Döneminde Türlere Göre Sertifikalı/Standart Fidan Kullanım Desteği

Tür	Destek Alanı (da)	Destek Miktarı (TL)	Tür	Destek Alanı (da)	Destek Miktarı (TL)
Ceviz	180.218	31.058.732	Asma	14.113	1.412.177
Antepfıstığı	125.749	14.649.647	Armut	10.566	1.558.906
Badem	90.515	12.179.808	Nektarin	7.289	860.645
Elma	80.537	18.902.526	Kiraz	7.182	1.257.966
Zeytin	54.676	5.230.494	Erik	6.836	1.026.685
Limon	52.690	5.365.385	Ayva	4.847	688.835
Kayısı	48.320	5.068.763	İncir	3.634	363.994
Mandalina	44.446	4.588.053	Muz	2.175	266.158
Şeftali	17.353	2.322.439	Portakal	2.086	224.661
			Vişne	1.807	198.747
			Diğer	30.519	9.321.213
			Toplam	785.558	116.545.834

Kaynak: BÜGEM

4.2. Fidan Üretim Desteği

Bakanlıkça "Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ" kapsamında 2016 yılından itibaren sertifikalı fidan üretiminde, aşıllı fidanda 1 TL/adet, aşızsız fidanda 0,5 TL/adet destek verilmektedir. Ancak yetersiz görüldüğü için artırılması beklenen söz konusu destek miktarı, 2019 yılında yarı yarıya azaltılarak sırasıyla 0,5 TL ve 0,25 TL olarak belirlenmiştir. Sertifikalı fidan üretim desteğinde ÇKS ve "Yetkilendirilmiş Tohumculuk Kuruluş Belgesi" ne sahip olma şartından dolayı, çoğu üretici bu desteklemeden yararlanamamaktadır. Bu belge, "Fidan Üretici Belgesi" ile karıştırılmakta; çoğu üretici tarafından bilinmediği veya sertifikalandırmadan sonra alındığı için fidan üreticilerinin önemli bir kesimi halen üretim desteğinden yararlanamamaktadır.

Çizelge 29. 2016 Yılı Sertifikalı Fidan Üretim Desteği

Tür	Fidan Miktarı (adet)	Destek Miktarı (TL)
Elma	2.359.669	2.359.669
Ceviz	367.220	367.220
Badem	117.317	117.317
Şeftali	99.755	99.755
Erik	70.000	70.000
Armut	55.600	55.600
Nektarin	46.200	46.200
Kiraz	43.652	43.652
Zeytin	23.647	11.824
Kayısı	19.552	19.552
Antepfıstığı	3.391	3.391
Ayva	2.615	2.615
Toplam	3.208.618	3.196.795

Kaynak: BÜGEM

Çizelge 30. 2017 Yılı Sertifikalı Fidan Üretim Desteği Kaynak: BÜGEM

Tür	Fidan Miktarı (adet)	Destek Miktarı (TL)
Elma	3.676.831	3.676.831
Ceviz	570.054	570.054
Badem	492.938	492.938
Erik	198.292	198.292
Armut	194.489	194.489
Zeytin	111.500	107.500
Şeftali	67.180	67.180
Kayısı	36.555	36.555
Ayva	33.050	33.050
Nektarin	28.805	28.805
Kiraz	16.771	16.771
Vişne	1.600	1.600
Toplam	5.428.065	5.424.065

4.3. Diğer Destekler

Fidancılık Sektörüne T.C. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerince "Tarımsal Üretim Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği" kapsamında sertifikalı/standart fidan üretimi ve kullanımında faiz indirimli işletme ve yatırım kredisi kullanılmakta, kredi geri ödemeleri işletme kredisinde 24 ay, yatırım kredisinde 5 yıl sonra başlamaktadır.

Çizelge 31. Ziraat Bankası İşletme ve Yatırım Kredi Miktarları

Yıl	Fidan Üretimi		Fidan Kullanımı	
	Faiz İndirimi (%)	Maksimum Kredi Miktarı	Faiz İndirimi (%)	Maksimum Kredi Miktarı
2014	100	10 Milyon TL	50	5 Milyon TL
2015	100	10 Milyon TL	50	5 Milyon TL
2016	100	10 Milyon TL	50	5 Milyon TL
2017	100	10 Milyon TL	50	1 Milyon TL
2018	100	10 Milyon TL	100 50	100 bin TL 100.001-5 Milyon TL

Fidancılık Sektörü ayrıca "Bitkisel Üretimin Çeşitlendirilmesi" projesi kapsamında makine, ekipman ve hizmet alımı ve yapım işleri için IPARD destekleri de kullanabilmektedir. Desteklemede 5.000-500.000 Avro arasındaki proje tutarının %65'i kamu katkısıdır.

5. FİDANCILIK SEKTÖRÜNÜN AR-GE VE TEKNOLOJİ KULLANIM POTANSİYELİ

Fidancılık sektöründe AR-GE altyapı ve teknik donanıma sahip üretici sayısı çok az olup; meyvecilik ve bağcılıkta "Özel Sektör Tarımsal Araştırma Kuruluşu" yetkisine sahip 9 Firma bulunmaktadır (Çizelge 32).

Çizelge 32. Meyvecilik/Bağcılık Özel Sektör Tarımsal Araştırma Kuruluşları

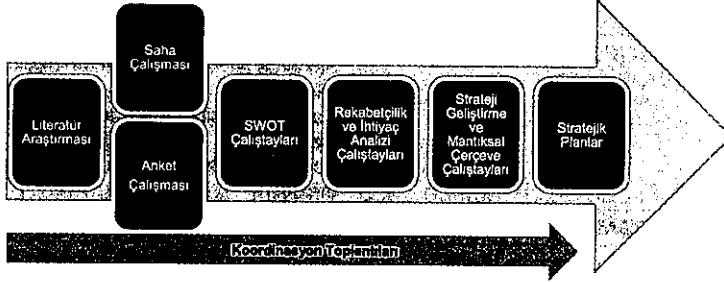
Firma Adı	İli
Yaltır Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş.	Adana
Tasaco Tar. San. ve Tic. A.Ş.	Antalya
Beta Fidan Doku Kül. İslah Ar-Ge Zir. Tar. Sul. Hay. Gıda Tur. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.	Adana
Dikmen. Tar. Ürün. San. ve Tic. Ltd. Şti.	Bilecik
Algen Tar. ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti.	İstanbul
Dikili Çiftlik A.Ş.	İzmir
S.S. Bademli Fidancılık Tar. Kal. Koop.	İzmir
Agromillora Fidan Üret. ve Paz. Ltd. Şti.	İzmir
Güney Agripark Tar. Araştırmalar San. ve Tic. Ltd. Şti.	Antalya

FÜAB üyelerinin çoğu, AR-GE için yeterli kaynak ayıramamaktan yakınmaktadır. Bu durum, tarımın diğer alanlarında olduğu gibi fidancılık sektörünün teknolojik ve ekonomik gelişmesini de olumsuz etkilemektedir (Anonim 2017).

Gelişmiş ülkeler düzeyinde olmasa da sektörde ileri teknoloji kullanım oranında ve düzeyinde son yıllarda önemli gelişme kaydedilmiştir. Mekanizasyon alanında kullanılan alet-ekipman ve makinelerin ulusal kaynakları ve teknolojileri kullanarak imalatında önemli sayılabilecek gelişmelerden söz edilebilirse de, biyolojik girdilerin (özellikle, ilaç, gübre, büyüme düzenleyiciler) temininde büyük oranda (%80-90) dışa bağımlılık sürmektedir. Fidancılık sektöründe teknoloji kullanımı, ağırlıklı olarak üretim aşamasındaki mekanizasyon uygulamaları, biyoteknoloji ve moleküler biyoloji (mikro çoğaltım, genotiplerin tanısı ve patojenlerden arındırılması ve *in vitro* muhafazası), bilişim ve iletişim, otomasyon, analiz ve ölçme, depolama alanlarını kapsamaktadır. Ancak teknolojiden yararlanma oranı ve düzeyi, bölgeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Akdeniz, Ege ve Marmara bölgelerindeki işletmelerin bu konuda daha ileride olduğu görülmektedir (Anonim 2017).

6. FÜAB FİDANCILIK SEKTÖRÜ ULUSAL STRATEJİ RAPORU (Anonim 2017)

Söz konusu Rapor; Türkiye Tohumcular Birliği (TÜRKTÖB) ile TÜBİTAK-TÜSSİDE arasında imzalanan "Tohumculuk Sektörü Ulusal Strateji Geliştirme Projesi" kapsamında FÜAB ve TÜBİTAK-TÜSSİDE tarafından Kasım 2015-Mart 2017 döneminde gerçekleştirilen çalışmalara ait sonuçların uygun yöntemlerle analizi ve değerlendirilmesi esas alınarak hazırlanmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Projenin Metodolojisi ve Uygulaması

Raporda yer alan, Sektörün Dünyadaki ve Ülkemizdeki Durumu, FÜAB'ın Tanıtımı, Görev ve Yetkileri, Fidancılık Ulusal Mevzuatı, Sektöre Yönelik Destek ve Teşvikler, Sektörün Ar-Ge ve Teknoloji Altyapısı ve Kullanım Etkinliği ile ilgili bilgi, belge ve veriler güncellenerek, önceki bölümlerde işlendiği için bu bölümde; sektörün "SWOT Analizi", "Rekabetçilik Analizi", "Anket Çalışmaları" ve "Fidancılık Sektörü Ulusal Strateji Eylem Planı" ile ilgili analiz ve değerlendirmelere özet olarak yer verilmiştir.

6.1. Sektörün SWOT Analizi

Analiz çalışmayı ve FÜAB üyeleri ile yapılan yüz yüze görüşmelerin çıktıklarına göre şekillenen ifadeler Çizelge 33'te görülmektedir.

Çizelge 33. Fidancılık Sektörü SWOT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
<ol style="list-style-type: none"> 1. FÜAB'ın varlığı ve bu sayede Bakanlıklar ile olumlu diyalog ortamının doğması 2. Ziraat Bankası tarafından fidan üreticisine 0 faizli kredi verilmesi 3. Doku kültürü laboratuvarlarının olması ve klon anaç üretiminin artması 4. Kaliteli fidana olan talep artışı sonucunda fidan kalitesinin artması 5. Genç ve eğitim düzeyi yüksek fidan üretici sayısının artması ile sektörün güçlenmesi 6. Damızlık tesisi amacıyla Fidan A.Ş.'nin kurulması 7. İslahçı Hakları Kanununun varlığı ve yeni çeşitlerin üretime kazandırılması 8. Fidancılık sektöründe mevzuat ile ilgili önemli bir sorunun olmaması 9. Sık dikim yetiştiricilik tekniklerinin öğrenilmesi ile fidan satış miktarının artması 10. Anaç ve fidan ithalatının yasak olması 11. 5553 Sayılı Kanunun varlığı 12. FÜAB'ın çalıştaylar düzenleyerek sektörün sorunlarını ele alması 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bitki pasaportu ve sertifikasyon işlemleri için on-line portalin yetersiz olması 2. Sertifikalı fidan üretimi için gerekli damızlık tesislerinin yetersiz olması 3. Çeşitli ıslah çalışmalarına verilen Ar-Ge desteğinin yetersiz olması 4. Sözleşmeli üretimin yaygın olmaması 5. Temel fidan üretiminin yetersiz ve fiyatının yüksek olması ve ithalatında sorun yaşanması 6. Fidan sertifika etiketi teminin yavaş ve fiyatının yüksek olması 7. Tescil sistemindeki zorluklar nedeniyle ismine doğrulukta sorun yaşanması 8. Cevizde temel fidan üretiminin yetersiz olması 9. Fidancılık sektöründe Ar-Ge çalışmalarının yetersiz olması 10. Fidancılardan diğer ülkelerde olduğu gibi ihracat ve tanıtım desteği alamaması 11. Her fidancı kuruluşta bir ziraat mühendisi veya teknikerin fiili olarak çalışmaması 12. Karantina etmeni ile bulaşık olduğu için imha edilen fidanlara tazminat ödenmemesi 13. Döner sermaye ücretlerinin yüksek olması 14. Fidancılara verilen üretim desteğinin sektörün çok az kısmını kapsamaması 15. Sektörde tecrübeli ara eleman eksikliğinin yaşanması 16. Damızlık tesisine uygun arazilerin yetersiz olması 17. Soğuk hava depo yapımına TKDK desteği verilmemesi
FIRSATLAR	TEHDİTLER
<ol style="list-style-type: none"> 1. İşçilik maliyetlerinin Avrupa'ya göre düşük olması 2. Yurtdışında ciddi pazar potansiyelinin olması 3. Türkiye'nin coğrafi konumu ve iklim koşullarının avantajlı olması 4. Biyolojik çeşitliliğimizin zengin olması 5. Fidan üretiminin belli bölgelerde kümelenmiş olması 6. Yurt dışında yeni ıslah edilmiş çeşitlerin ithal edilerek üretime kazandırılması 7. Meyve ve meyve suyu tüketiminin artması 8. Türk Cumhuriyetleri ve komşu ülkelerde pazar potansiyelinin yüksek olması 10. Doğru yatırımcıyı desteklemeye yönelik Bakanlık politikalarının varlığı 11. Özel sektöre yetki devrine olanak veren "Tohumculuk Kanunu" mevzuatlarının bulunması 12. TKDK'nin sera vb. fidan üretim tesislerine destek vermesi 13. Doku kültürü ile temel fidan/materyal üretimine olanak sağlayan yönetmelik değişikliği 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ortadoğu'daki siyasi çalkantıların devam etmesi 2. Küresel ısınma ve iklim koşullarının olumsuz yönde değişiyor olması 3. Yabancı sermayeli fidan kuruluşlarının yatırımlarını arttırması 4. Koruma altındaki çeşitlerin yetkisiz kişilerce üretilmesi 5. Kayıt dışı üretimin haksız rekabet yaratması

6.2. Sektörün Rekabetçilik Analizi

Çalıştay ve alan çalışmalarına ait çıktılarının kullanıldığı "Rekabetçilik Analizi" çalışmasında M. E. Porter'in Elmas Modeli (1998) kullanılmıştır. Analizin öğeleri olarak Devlet, Üyelerin Stratejisi ve Rekabet Yapısı, Talep Koşulları, Girdi Koşulları ile İlgili ve Destekleyici Kuruluşlar olarak belirlenmiş ve analizde bu öğelerin sektör üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik ifadelere yer verilmiştir. Analiz çizelgeleri incelendiğinde, tüm öğeler için geçerli olmak üzere, olumsuz etkilere yönelik ifadelerin çok daha fazla olduğu dikkati çekmektedir (Çizelge 34). Bu durum sektörün sorunlarının daha fazla hissedildiğinin göstergesidir.

Çizelge 34. Rekabetçilik Analizine Ait İfadelerin Dökümü

Etkili Öğeler	Olumlu	Olumsuz	Toplam
Devlet	6	18	24
Üyelerin Stratejisi ve Rekabet Yapısı	5	13	18
Talep Koşulları	5	11	16
Girdi Koşulları	6	15	21
İlgili ve Destekleyici Kuruluşlar	10	18	28
Toplam	32	75	107
%	%29,9	%70,1	%100

Kaynak: FÜAB Strateji Raporu

6.3. Anket Çalışması

FÜAB üyelerinin ankete katılımı çok düşük düzeyde (%14,3-37 Firma) gerçekleşmiştir. Anket çıktılarına göre genel bir değerlendirme aşağıda verilmiştir.

- Firma yöneticilerinin eğitim düzeyi ön lisans ve üzeri: %52,9
- Ar-Ge yapan firma: %42
- Ar-Ge için dış kaynak kullanma: %22
- Üyelerin kendilerini en çok geliştirmek istediği genel konular: Desteklerden yararlanma/ Pazarlama/ Markalaşma, Proje/ Ar-Ge ve Kalite Yönetimi
- Üyelerin kendilerini en çok geliştirmek istediği teknik konular: Üretim-Pazarlama, Üretim tekniği, Bitki besleme, Damızlık tesisi ve geliştirilmesi
- FÜAB'tan memnuniyet: 4,10/5,00
- Sektörün en önemli sorunları: 1. Kayıt dışılık (%49,0), 2. Fidan üretim materyali teminindeki zorluk (%15,0), 3. Nitelikli eleman bulmada zorluk (%6,0), 4. Pazarlama (%6,0)
- Üyelerin üretim çeşitlemesi: Fidan (%59), Anaç materyali (%21), Çöğür (%11), Aşı gözü (%9)
- Fidan üretim materyalini kendi damızlığından karşılama oranı: %52,2
- Üretim sınıfı: Standart (%42,8), Sertifikalı (%38,7), Temel (%12,2), Ön Temel (%6,1)

- Pazarlama yöntemi: İşletmede (%45,4), İnternet/ Kargo (%24,2), Bayi (%6)
- Kayıtsız çeşitlere talep: %61

6.4. Fidancılık Sektör Stratejisi ve Eylem Planı

Proje çalışmaları sonucunda benimsenen “Ülkesel Fidancılık Sektörü Vizyonu”
“**DÜNYA FİDANCILIKTA TERCİH EDİLEN MARKA OLMAK**” tır.

Bu vizyonun yaşama geçirilmesi ve sürdürülebilir kılınması için tanımlanan 4
“Müdahale Alanı (MA)” için belirlenen toplam 13 “Tedbir” ve 51 “Eylem Önerisi”nin dağılımı şöyledir.

1. *Yönetişim*: 2 Tedbir için 7 Eylem Önerisi
2. *Ar-Ge ve Yenilikçilik*: 3 Tedbir için 10 Eylem Önerisi
3. *Rekabetçilik*: 5 Tedbir için 15 Eylem Önerisi
4. *Yasal ve Kamusal Düzenlemeler*: 3 Tedbir için 19 Eylem Önerisi

Eylemlerin her birinin hangi süreler (kısa “0-1 yıl”, orta “2-3 yıl”, uzun “4-5 yıl”
vâde) içerisinde yapılacağı, sorumlu kurumlar ile ilgili kurum/ kuruluşlar tanımlanarak
eylem plânında yer almıştır.

“Eylem Plânı”nın performans göstergeleri Çizelge 35’te görülmektedir.

Çizelge 35. Fidancılık Sektörü Ulusal Strateji Eylem Planı Performans Göstergeleri

Müdahale Alanı	Tedbir	Performans Göstergesi
Yönetişim	FÜAB'ın kurumsal yapısının ve teknik kapasitesinin güçlendirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> Hizmet içi eğitim süresi Alınan personel sayısı Yapılan proje sayısı
	FÜAB üyelerinin mesleki bilgilerinin artırılması ve paydaşlar ile koordinasyonun sağlanması	<ul style="list-style-type: none"> Üyelere verilen eğitim sayısı Kongre/sempozyuma katılan üye/paydaş sayısı
AR-GE, Yenilikçilik	Meyve/asma çeşit zenginliğimizin belirlenmesi ve korunması	<ul style="list-style-type: none"> Karakterizasyonu yapılan genotip ve çeşit sayısı Koleksiyon parsellerindeki meyve/asma çeşit sayısı Menşei belirlenen bitki sayısı
	Önemli zararlı organizmalarla mücadele stratejisinin oluşturulması	<ul style="list-style-type: none"> Zararlı organizmalar ile bulaşık alan ve dönemsel olarak azaltılma oranı
	Meyvecilikte ve bağcılıkta çeşit/anaç ıslahı çalışmalarının geliştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> Geliştirilen anaç/çeşit sayısı Üniversite-özel sektör-kamu işbirliği ile yürütülen çeşit ıslahı proje sayısı/ bütçesi
Rekabetçilik	Fidancılık sektörünün uluslararası alanda rekabet gücünün artırılması	<ul style="list-style-type: none"> Meyve/asma fidan/ anaç ihracatındaki artış İlişki kurulan/yeni kazanılan pazar/ülke sayısı UR-GE projesinden faydalanan üye sayısı Katılım sağlanan fuar/ticari heyet gezisi sayısı
	Kaliteli (sertifikalı) fidan üretiminin artırılması ve üretim maliyetlerinin azaltılması	<ul style="list-style-type: none"> Sertifikalı fidan üretimindeki artış Fidanlarda hastalık ve zararlılarla bulaşıklık miktarında azalma Damızlık tesis alanındaki artış
	Meyve/Bağ sektöründe iç ve dış pazara yönelik üretim plânlamasının yapılması	<ul style="list-style-type: none"> Toplam iç ve dış pazar satışlarındaki artış
	Kaçak fidan üretiminin ve satışının engellenmesi	<ul style="list-style-type: none"> Kayıt dışı fidan üretim/satışındaki azalma FÜAB üye sayısındaki artış
	Fidan üreticilerinin ihtiyaç duyduğu nitelikli eleman ihtiyacının karşılanması	<ul style="list-style-type: none"> Ara eleman sayısındaki artış Ara ve teknik elemanların firmalarda çalışma süreleri
	Fidancılık sektörünün desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> Kayıt dışı üretimdeki azalış Sağlanan destek miktarı
Yasal ve Kamusal Düzenlemeler	Teknik gereklilikler ve ülkemizin şartları göz önüne alınarak uygun mevzuat düzenlemelerinin yapılması	<ul style="list-style-type: none"> Düzenlenen mevzuat sayısı
	Bürokrasinin azaltılması ve mevzuat uygulama birliğinin sağlanması	<ul style="list-style-type: none"> Üretici şikayetlerinde azalma

Karamürsel vd. (2017) tarafından yürütülen TAGEM/TEAD/15/A15/P01/004 no.lu "Türkiye Meyve Fidancılığı Alt Sektör Analizi" projesi kapsamında kamu ve özel sektör meyve fidanı işletmeleri ile yapılan anket çalışmasında, işletmelerin mevcut durumu ve sorunlarına ilişkin çok sayıda veri toplanmış, sonuç olarak sektörün çözüm bekleyen önemli sorunlarının bulunduğu ortaya çıkmıştır. Fidan işletmelerinin pazarlama, alt yapı, girdi temini, nakliye, kalite standartları, kurumsallaşma, bürokratik kısıtlar ve üretim tekniği sorunlarının ayrıntılı olarak değerlendirilmesi sonucunda; özel sektör işletmelerinin öncelikli sorunları, öncelik sırasına göre pazarlama, alt yapı ve girdi temini; kamu işletmelerinde ise girdi temini, pazarlama, üretim tekniği ve kalite standartları şeklinde sıralanmıştır. Aynı zamanda sektörün GZFT profili de çıkarılmıştır.

Söylemezoğlu vd. (2010) ülkemizin asma ve meyve fidanı üretiminin ve ticaretinin mevcut durumu, sorunları ve geleceğine yönelik önerileri de içeren ayrıntılı bir değerlendirme yapmışlardır.

Çelik (2012, 2017)' de ise sertifikalı asma fidanı üretiminin ve dışa satımının geliştirilmesine yönelik stratejik değerlendirmeler yapılmıştır.

Son olarak; BİSAB tarafından yayınlanan "Tohum, Tohumculuk ve Teknolojileri" kitabında (3. Cilt) meyve ve asma fidanı üretim teknolojileri ayrıntılı olarak incelenmiştir (Hepaksoy 2019, Çelik 2019).

7. MEYVE VE ASMA FİDANCILIĞININ BAŞLICA SORUNLARI

1. Sertifikalı fidan üretiminin ve ihracatının yeterli destekten yoksun olması. Bu bağlamda 2 ve No.lu damızlık parsellerinin tesis ve üretim maliyetleri esas alınarak özellikle sertifikalı fidan başına gerçekçi ve sürdürülebilir bir destekleme uygulamasına ve ihracatta rakip ülkelerle rekabet edebilecek güce ulaşabilmemiz için de ayrıca ihracat desteği uygulamasına geçilmelidir.

2. Kaçak (kayıt dışı) üretimin önüne geçilememesi. Bu konuda denetimler ve yaptırımlar yetersiz kaldığından; hem kayıtlı üretimin ve kullanımın daha etkili olarak desteklenmesi hem de kamu kurumlarınca mevzuat hükümlerinin uygulanmasının sağlanması gerekmektedir.

3. Temel fidan üretiminin yetersiz ve satış bedelinin yüksek oluşundan dolayı 3 No.lu damızlık parsellerinin yeterli kapasiteye ulaşamaması.

4. Sertifika etiketi temininin yavaşlığı, etiket fiyatlarının ve döner sermaye ücretlerinin yüksekliği.

5. Kamu araştırma kuruluşlarında geliştirilen yeni meyve/ asma çeşitlerinin özel sektör kullanıcıları için lisans devri konusundaki düzenlemelerin yürürlüğe girmemesi.

6. Yeni meyve/ asma çeşit ıslahına yönelik AR-GE desteğinin yetersizliği.

7. Piyasanın talep ettiği yabancı çeşitlerin sınırlayıcı mevzuat hükümleri nedeniyle kayıt altına alınamaması.

8. Başta TİGEM olmak üzere kamu/hazine arazilerinin 2 ve 3 No.lu damızlık kurma amacıyla kiralama koşullarının çok ağır olması.

9. Doku kültürü laboratuvarlarında kullanılan elektrik birim ücret tarifesinin yüksek olması.

10. Aşılı asma fidanı üretiminin zor, riskli ve yüksek maliyetli yapısından dolayı, özel olarak desteklenmesi gerekirken, Ege Bölgesindeki bağ alanlarının kontrolsüz genişlemesi gerekçe gösterilerek, 2017 yılından bu yana asma fidanının kullanım desteği dışına çıkarılması. Zaten sürekli gerilemekte olan Marmara, İç Anadolu, Akdeniz, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bağcılığının korunması ve geliştirilmesi için özel olarak desteklenmesi gerekirken, hiçbir haklı gerekçesi olmayan bu uygulamada ısrar edilmesi, Türkiye bağcılığının ve asma fidanı üretiminin kaderine terk edilmesi anlamına gelmektedir.

11. Bu konudaki tüm uyarılara rağmen, aslında yasaklanması gereken yerli asma fidanı üretimine izin verilmesi, hatta sertifikalandırılması. Ege bağlarının kontrolsüz genişlemesinin de kaynağı olan yerli asma fidanı üretiminin ve dağıtımının bu şekilde devam etmesi; Ege Bölgesi başta olmak üzere, tüm bağ bölgeleri filoksera ile bulaşık olan Türkiye bağcılığının, yeniden filoksera tehdidine karşı açık ve savunmasız hâle gelmesine, bununla bağlantılı olarak aşılı asma fidanı üretiminin de çökmesine yol açacaktır.

12. Klon tescilli ile ilgili mevzuatta kolaylaştırıcı hüküm olmaması, özellikle bağcılıkta büyük emek ve masraf gerektiren klon seleksiyonu çalışmalarının sonucunda seçilen klonların, klon kimliği ile sertifikalı fidan üretim programlarına alınmasını kısıtlamaktadır.

KAYNAKLAR

Anonim. 2017. FÜAB Fidancılık Sektörü Ulusal Strateji Raporu, TÜRKTOB-TÜBİTAK TÜSSİDE Tohumculuk Sektörü Ulusal Strateji Geliştirme Projesi, 159 s., Ankara.

Çelik, H. 2012. Türkiye Bağcılığı ve Asma Fidanı Üretimi-Dış Ticareti ile İlgili Stratejik Bir Değerlendirme. TÜRKTOB Dergisi, 4;1-9.

Çelik, H. 2017. Asma Fidanı Üretim Teknikleri, Önerilen Çeşitler ve Yenilikler "Fidancılık Sektör Analizi ve İnovasyon Çalıştayı". 20-22 Ekim 2017; Sözel Sunum, Antalya.

Çelik, H. 2019. Asma Fidanı Üretimi ve Sertifikasyonu. Tohum, Tohumculuk ve Teknolojileri (Ed.: T. Kesici). Cilt 3;1316-1365, Ankara: BİSAB Yayını, ISBN:978-605-64360-1-7, 2153 s.

Hepaksoy, S. 2019. Meyvelerde ve Asmada Üretim Materyali. Tohum, Tohumculuk ve Teknolojileri (Ed.: T. Kesici). Cilt 3;1263-1315, Ankara: BİSAB Yayını, ISBN:978-605-64360-1-7, 2153 s.

Karamürsel, D. Öztürk, F.P., Emre, M., Baysu, A., Oğuz, C., Karamürsel, Ö.F., Akol, S., Kaçal, E., Sarısu, A. ve Altındal, M. 2017. Türkiye Meyve Fidancılığı Alt Sektör Analizi (Proje Sonuç Raporu). Proje No: TAGEM/TEAD/15/A15/P01/004, Yayın No: 64, Meyvecilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, 101 s, Eğirdir-İsparta.

Porter, M.E. 1998. The Competitive Advantage of Nations. MacMillan Business, Hampshire.

Söylemezoğlu, G., Dumanoğlu, H., Çelik, H., Kunter, B., Atıcı, A. ve Tahmaz, H. 2010. Türkiye'de Meyve ve Asma Fidanı Üretimi ve Kullanımı. Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı Cilt 2;891-907. 11-15 Ocak 2010; Ankara.